

Samenvatting meesterproef “Sectorstudie van de Vlaamse privé- woon- en zorgcentra”

Hand in hand met de toenemende vergrijzing, wordt de betaalbaarheid hiervan in vraag gesteld. Bij de financiële beoordeling van de subsidieaanvragen deelt het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) deze bekommernis. Ze houdt daarbij echter ook rekening met de financiële haalbaarheid van de investeringsprojecten voor de inrichtende macht. Een lage dagprijs heeft immers weinig zin indien dit uiteindelijk de inrichtende macht in financiële moeilijkheden brengt. Voor de toetsing van beide maatstaven (financiële betaalbaarheid voor de bewoner en haalbaarheid voor de inrichtende macht) is een sectoronderzoek dan ook een aangewezen hulpmiddel.

1. Steekproefafbakening

Dit onderzoek spitste zich toe op de Vlaamse privé- woon- en zorgcentra, d.w.z. woon- en zorgcentra beheerd door vzw's en commerciële rechtspersonen (=handelsvennootschappen zoals o.m. bvba's, nv's, cvba's) met twee invalshoeken.

In eerste instantie werd voor de periode 2007-2009 op basis van gepubliceerde jaarrekeningen de financiële situatie van de vzw's met die van de commerciële rechtspersonen vergeleken. In tweede instantie werden voor beide groepen samen voor het jaar 2009 op niveau van de woon- en zorgcentra een aantal, via literatuurstudie als relevant bevonden, dagprijsdeterminanten onderzocht. In deze samenvatting zullen ook voor de financiële situatie enkel de cijfers van 2009 worden besproken.

Voor de steekproefbepaling werd vertrokken van een populatie van 502 initiatiefnemers voor de financiële analyse en 515 woon- en zorgcentra voor de dagprijsanalyse. Opvallend en belangrijk voor een aantal latere vaststellingen is het lagere aantal commerciële woon- en zorgcentra (129) versus het aantal commerciële rechtspersonen (223). Een behoorlijk aantal commerciële vennootschappen tellen geen personeel en fungeren bijgevolg louter als patrimoniumvennootschap. De exploitatie van het woon- en zorgcentrum wordt dan overgelaten aan een andere vennootschap of zelfs vzw, waardoor deze laatste aanspraak kan maken op bepaalde subsidies (zoals bvb. animatiesubsidies) waar commerciële vennootschappen geen recht op hebben. Sporen van deze groepsverbanden vinden we terug op de balansen van de commerciële rechtspersonen. Eind 2009 bestaat het balanstotaal voor ruim 13% uit financiële vaste activa, d.w.z. deelnemingen in andere vennootschappen.

Uit de steekproef voor de financiële analyse werden de patrimoniumvennootschappen weggelaten gezien de mogelijke vertekening van kengetallen m.b.t. het personeel. Uiteindelijk resulteerde dit in een steekproef van 276 rechtspersonen (207 vzw's en 69 commerciële) en 318 woon- en zorgcentra (249 vzw's en 69 commerciële). Behoudens de verdeling van de rechtspersonen over commerciële en vzw's, bleken deze aantallen voor de overige classificaties (provincie, voorzieningen) representatief voor statistisch significante uitspraken.

2. Financiële analyse

Bij vergelijking van de financiële situatie van vzw's met commerciële rechtspersonen valt onmiskenbaar de invloed van de subsidies op. In tegenstelling tot de vzw's, kunnen commerciële rechtspersonen geen aanspraak maken op infrastructuursubsidies van VIPA of animatiesubsidies.

Bovendien mikken vzw's op een relatief hoger zorgprofiel met hogere inkomsten uit het zorgforfait tot gevolg. Dit heeft zijn impact op zowel de financiering als de rendabiliteit.

2.1 Financiering vzw's versus commerciële: verschil in liquiditeit, identieke solvabiliteit

Het hogere subsidieniveau vertaalt zich in hogere overheidsvorderingen en kasposities, wat dan ook verklaart waarom de **liquiditeit** hoger ligt bij vzw's. Indicatief daarvoor is het verschil in acid test ratio, d.i. de verhouding korte termijnactiva versus korte termijnpassiva. Idealiter ligt deze ratio boven de 1x zodat de opbrengsten uit op korte termijn verkoopbare activa volstaan ter betaling van de korte termijnverplichtingen. Bij de commerciële rechtspersonen ligt de mediaanwaarde in 2009 onder de norm (0,71x), terwijl de vzw's met 1,45x ruim boven de norm presteren. Niettemin blijft de nettokaspositie (d.i. het verschil tussen de som van de liquide middelen en geldbeleggingen enerzijds en financiële schulden op korte termijn anderzijds) van de commerciële rechtspersonen positief, gezien zij eerder een beroep doen op de spontane financiering uit korte termijn operationele schulden.

Wat **lange termijnfinanciering** betreft, zitten vzw's en commerciële instellingen op dezelfde golflengte. Zowel de lange termijnschuldgraad (24,68% voor de commerciële versus 25,51% voor de vzw's), als het aandeel eigen vermogen na aftrek van de kapitaalsubsidies bij de vzw's (27% versus 27,51%) bevinden zich op een vergelijkbaar niveau. De vzw's tekenen wel voor een groter aandeel van de reserves en overgedragen resultaat in het balanstotaal: 16,88% versus 12,12% voor de commerciële in 2009. Ondanks een hogere **rendabiliteit**, resulteert dit bij de commerciële rechtspersonen niet in hogere reserves. Een belangrijk deel van de resultaten wordt bij de commerciële rechtspersonen immers ook uitgekeerd.

Bemoedigend is dat beide rechtspersonen ook de financiële lasten van hun financiering kunnen dragen. Een belangrijke maatstaf daarbij is de **cash flowdekking**, d.i. verhouding cash flows versus kapitaalaflossingen. Als norm wordt minimaal 1x vooropgesteld: enkel dan volstaan de cash flows ter dekking van de aflossingen. Net zoals bij gelijkaardige sectorstudies komen de cash flowdekkingsratio's in 2009 hoger uit dan 1x: de mediaanwaarde bedraagt 2,71x voor de vzw's en 1,57x voor de commerciële rechtspersonen.

2.2 Toegevoegde waarde & rendabiliteit: commerciële instellingen kennen hogere rendabiliteit ondanks lagere toegevoegde waarde

Subsidies vormen ook de rode draad bij de toegevoegde waarde en de rendabiliteit van het eigen vermogen.

De **toegevoegde waarde** stemt overeen met de waardecreatie binnen de rechtspersoon. De toegevoegde waarde omvat als opbrengsten niet alleen de klantenbijdrages van de bewoners, maar ook alle subsidiestromen zoals o.m. de RIZIV-forfaits, animatiesubsidies en de in resultaat name van de kapitaalsubsidies. De kosten bij derden (diensten en diverse leveringen en producten) worden dan weer in mindering gebracht.

Aan de opbrengstenzijde missen de commerciële instellingen niet enkel de animatie- en infrastructuursubsidies, ook liggen hun RIZIV-inkomsten lager omwille van een statistisch significant lager zorgprofiel. De commerciële woonzorgcentra kennen op basis van het aandeel gefactureerde

dagen in vergelijking met de vzw's een lager aandeel van de zwaarste zorgprofielen, m.n. 61,42% B&C versus 71,13% voor de vzw's, wat resulteert in 23,9% lagere zorgforfaits (gemiddeld 35,73 euro versus 46,95 euro voor vzw's). Een 31,07% lagere personeelsinzet voor de commerciële rechtspersonen van 0,457 VTE¹ per bewoner versus 0,663 VTE per bewoner voor de vzw's zou normaliter de lagere zorgforfaits moeten compenseren. Vermoedelijk wordt deze personeelsinzet bij de commerciële rechtspersonen echter onderschat doordat diensten extern worden betrokken. Dit kan niet afgeleid worden uit de resultatenrekening, gezien de commerciële rechtspersonen overwegend verkorte jaarrekeningen neerleggen waarin het detail van de diensten en diverse leveringen ontbreekt. Indirect zijn er wel aanwijzingen dat de diensten uit de groep betrokken worden, gezien het grote belang van financiële activa bij de commerciële rechtspersonen. Daarnaast wordt de inzet van de zaakvoerder en partner ook dikwijls via de diensten en diverse leveringen of zelfs via de resultaatsverwerking (dividend/tantième) vergoed.

De vermoedelijk hogere kosten voor diensten en diverse leveringen, dragen samen met bepaalde ontbrekende subsidies en een iets lagere klantenbijdrage/dagprijs (44,51 euro voor commerciële versus 45,36 euro voor commerciële) bij tot een 9,3% lagere toegevoegde waarde per personeelslid (VTE= voltijdse equivalent) van 47.453,99 euro voor de commerciële rechtspersonen versus 52.296,35 euro voor de vzw's. Dit verschil vermindert na aftrek van de personeelskost per VTE. Het lagere zorgprofiel van de commerciële rechtspersonen, leidt tot een gemiddeld lagere kwalificatie (56,53% bij commerciële versus 52,24% verzorgers bij VZW's) van het personeelsbestand en dus ook lagere personeelskost per VTE voor de commerciële rechtspersonen (40.797,14 euro voor de commerciële versus 44.467,57 euro voor de vzw's). Hierdoor ligt de marge, d.i. het resultaat dat zij uit de toegevoegde waarde overhouden, voor de commerciële rechtspersonen (3,06%) niet zo veel onder die van de vzw's (3,45%).

De **nettorendabiliteit** van het eigen vermogen na vennootschapsbelasting komt bij de commerciële finaal hoger (10,22%) uit dan bij de vzw's (4,11%). Het aandeel verlieslatende rechtspersonen ligt wel opmerkelijk hoger bij de commerciële instellingen. In 2009 sloten 31,88% van de commerciële rechtspersonen het boekjaar met verlies af, terwijl dit aandeel slechts 20,77% bedroeg bij de vzw's. Ondanks de lagere marge, slagen de commerciële rechtspersonen er niettemin toch in om een hoger rendement neer te zetten. Hoe valt dit te rijmen?

De commerciële rechtspersonen kunnen die lagere marge omzetten in een hogere nettorendabiliteit via een dubbele (financiële en operationele) hefboom. Enerzijds ligt het percentage eigen vermogen voor de commerciële rechtspersonen lager indien we bij de vzw's ook rekening houden met de kapitaalsubsidies (financiële hefboom). Indien we de kapitaalsubsidies bij de vzw's zouden wegnemen, daalt het eigen vermogen van de vzw's met de helft en verdubbelt hun nettorendabiliteit. Het resterende rendabiliteitsvoordeel bij de commerciële rechtspersonen kan verklaard worden door de lagere boekwaarde van hun activa om dezelfde toegevoegde waarde te genereren (=hogere operationele hefboom). Commerciële rechtspersonen beschikken over gemiddeld oudere infrastructuur die bijgevolg voor een lagere waarde in de boeken staat ingeschreven. Bij de commerciële rechtspersonen werd gemiddeld reeds 59,93% van de activa afgeschreven, terwijl de activa bij de vzw's slechts voor 45,06% afgeschreven zijn.

¹ VTE= voltijdse equivalent, personeelsleden worden omgerekend naar voltijdse eenheden volgens arbeidsduur

2.3 Besluit

We kunnen besluiten dat zowel de vzw's als de commerciële rechtspersonen over een voldoende financiële gezondheid beschikken. Ook de commerciële rechtspersonen zetten, ondanks het ontbreken van bepaalde subsidies, mooie resultaten neer wat blijkt uit de rendabiliteit en voldoende cash flowdekking.

Deze hogere financiële resultaten worden door de commerciële rechtspersonen wel bereikt met een lager zorgprofiel en RIZIV-forfait, lagere personeelsinzet per bewoner en personeelskost per VTE, oudere infrastructuur en hogere financiële hefboom. De lagere personeelskost per VTE vloeit automatisch voort uit de lagere kwalificatie die op zijn beurt aansluit bij het lagere zorgprofiel. De personeelsinzet daarentegen ligt mogelijks voor een stuk bewust lager gezien de commerciële rechtspersonen gemiddeld 31,07% minder personeel inzetten, terwijl het RIZIV-forfait slechts 23,9% lager ligt. De effectieve personeelsinzet wordt mogelijks wel onderschat. Het sterke aandeel van financiële activa wijst op groepsbanden via dewelke diensten van buitenaf worden betrokken. Ook wordt de inzet van de zaakvoerder dikwijls via diensten en diverse leveringen of zelfs uit het resultaat en dus niet via de personeelskosten vergoed.

3. Dagprijsanalyse

In een tweede luik werden de **dagprijsdeterminanten** onderzocht. Terwijl de dagprijzen van de commerciële woonzorgcentra niet statistisch significant verschillen van de vzw's (45,36 euro voor vzw's versus 44,51 euro voor de commerciële rechtspersonen), blijken er vooral statistisch significante provinciale verschillen voor te komen. Antwerpen scoort met een gemiddelde dagprijs van 49,22 euro opmerkelijk boven de gemiddelde dagprijs van de andere provincies.

Voor de verklaring van die provinciale dagprijsverschillen, kan in de eerste plaats gekeken worden naar de invloed van de subsidies. Eerste belangrijke, intuïtief reeds evidente maar ook statistisch bevestigde vaststelling: hoe hoger het aandeel van met RIZIV-forfait gesubsidieerd personeel, des te lager de dagprijs. Het deel van de personeelskosten dat niet via het zorgforfait wordt gefinancierd, dient immers doorgerekend in de dagprijs. Niet alle subsidies blijken echter (in dezelfde mate) bij te dragen tot een lagere dagprijs. Sommige subsidies gaan zelfs hand in hand met een hogere dagprijs. Zo bestaat er een positief statistisch significant verband tussen de dagprijs en het aantal VTE gefinancierd via het derde luik, d.i. de vergoeding voor het bovennormpersoneel. De subsidie voor het derde luik vertegenwoordigt slechts een fractie van de loonkost, zodat er hier veel meer doorgerekend wordt in de dagprijs. Dit verklaart dan ook het positief verband tussen deze subsidie en de dagprijs.

Ook blijkt het RIZIV-forfait voor de hogere zorgprofielen een groter deel van de personeelskost te dekken, wat zich vertaalt in een statistisch significant negatief verband tussen zorgbehoevendheid (%B&C) en de dagprijs. Zo zal een woonzorgcentrum met weinig B&C's een groter deel van de personeelskost zelf moeten financieren en moeten doorrekenen in de dagprijs.

Gewapend met voornoemde vaststellingen kan ook de relatief hogere dagprijs van de provincie Antwerpen deels verklaard worden. Hoewel dit niet verder via statistisch onderzoek uitgediept werd, wijkt Antwerpen qua personeelsinzet en zorgprofiel sterk af van de andere provincies. Antwerpen kent niet alleen een gemiddeld lager zorgprofiel (63,84% B&C versus gemiddeld 69,02% in Vlaanderen) en RVT-erkenningen (49,37% versus 51,83% in Vlaanderen) maar ook een hoger percentage personeel dat niet via het RIZIV-forfait wordt gefinancierd (21,07% versus 17,8% voor

Vlaanderen). De dekking van het personeel is dus niet enkel lager door het lagere aantal gesubsidieerde VTE, maar ook doordat de lagere zorgprofielen per VTE minder opleveren. Dit vertaalt zich dan ook in een lager RIZIV-zorgforfait en een meerkost die doorgerekend wordt in de dagprijs.

In de handboeken economie wordt dikwijls ook verwezen naar de prijsverlagende impact van schaaleffecten. Dit blijkt echter niet op te gaan voor de woon- en zorgcentra. Ingedeeld volgens klassen blijken de grootste woon- en zorgcentra een 1,59 euro hogere (!) dagprijs te hanteren dan de kleinste woon- en zorgcentra, wat echter niet statistisch werd bevestigd. Uitgedrukt in een lineair verband, blijkt er wel een statistisch significant verband te bestaan dat echter opnieuw positief is. De kleinere klassen worden echter vooral ingenomen door commerciële rechtspersonen die gemiddeld een lager aantal bewoners (58,19) tellen dan de vzw's (101,13). Hun dagprijs ligt sowieso lager gezien de aard van de beheersinstantie maar ook doorbreken zij het nadeel van de kleinschaligheid door diensten in groepsverband te betrekken.

Besluit

Subsidies beïnvloeden de dagprijs, waarbij de impact afhangt van de procentuele dekking van de personeelskost. Hoe groter het aandeel van het personeel dat via RIZIV-fofaits wordt gefinancierd, des te lager de dagprijs. Ook blijken de hogere zorgprofielen 'rendabeler' gezien een hoger percentage van de personeelskost wordt gedekt. Dit verklaart mogelijks deels, naast de hogere levenskost en bouwkosten, de significant hogere dagprijs in Antwerpen. De provincie Antwerpen beschikt immers over een lager dan gemiddeld zorgprofiel, maar kent niettemin een boven gemiddeld percentage van het personeel dat niet via het RIZIV-forfait wordt gedekt.

Hoewel niet statistisch significant, blijkt de dagprijs hoger te liggen bij nieuwe infrastructuur en bij een lagere subsidiëringsgraad. Grotere woon- en zorgcentra staan niet garant voor een lagere dagprijs, maar dit wordt mogelijks verklaard doordat de lagere prijsklassen bevolkt worden door commerciële instellingen. Deze realiseren de schaaleffecten binnen een groep door de diensten bij bevriende rechtspersonen te betrekken.

Aandachtspunten:

A) Populatie en steekproef:

Groepsverbanden zorgen ervoor dat er meer commerciële rechtspersonen dan commerciële operationele entiteiten/woon-en zorgcentra zijn. Een aantal commerciële rechtspersonen kennen geen activiteit en zijn **infrastructuurvennootschappen**. De vennootschappen zonder activiteit werden weggelaten en zorgden voor een **lager aandeel van de commerciële rechtspersonen** in de steekproef

B) Financiële analyse (2009): commerciële rechtspersonen kennen:

- 1) Een **lagere acid test ratio** dan vzw's: 0,71x vs. 1,45x., waardoor hun korte termijnactiva lager liggen dan de korte termijnverplichtingen. Dit komt door hetzij een afwezigheid van bepaalde subsidies (infrastructuursubsidies, animatiesubsidies), hetzij door een lager subsidieniveau (RIZIV-forfaits). Beide leiden tot lagere liquiditeiten en korte termijnvorderingen. De spontane financiering via korte termijnschulden uit operaties (sociale en leveranciersschulden) zorgt bij de commerciële rechtspersonen uiteindelijk toch voor een positieve nettokaspositie. De liquiditeiten op het einde van het boekjaar overschrijden de financiële korte termijnschulden;
- 2) Een quasi **zelfde lange termijnschuldgraad**: 24,68% voor de commerciële rechtspersonen, versus 25,51% voor de vzw's gezien het liquiditeitstekort bij commerciële opgevangen wordt door korte termijn operationele schulden;
- 3) Een **lagere**, maar niettemin **voldoende CF-dekking**: met hun cashflows dekken de commerciële rechtspersonen 1,57x de aflossingen van leningen, terwijl vzw's 2,71x de aflossingen dekken;
- 4) Een **lagere toegevoegde waarde per VTE** door 2 tegengestelde invloeden:
 - 4.1) **Lagere absolute toegevoegde waarde** voor een zelfde aantal bewoners: het lagere zorgprofiel van 61,42% B&C versus 71,13% voor vzw's, leidt tot een lager RIZIV-zorgforfait: 35,73 euro versus 46,95 euro. Samen met een lagere klantenbijdrage en mogelijk bijkomende kosten voor diensten en diverse leveringen van verwante vennootschappen, resulteert dit in een lagere toegevoegde waarde;
 - 4.2) **Lagere personeelsinzet per bewoner** voor commerciële (0,457 VTE vs. 0,663 VTE) zorgt ervoor dat bij de commerciële instellingen de toegevoegde waarde (4.1) over minder VTE's dient uitgesmeerd te worden. Hierdoor ligt de TW per VTE bij de commerciële rechtspersonen slechts 9,3% lager: 47.453,99 euro versus 52.296,35 euro voor vzw's;
- 5) Een **lagere personeelskost per VTE** (40.797,14 euro versus 44.467,57 voor vzw's) ten gevolge van een lagere kwalificatie van het personeel volgens aandeel verzorgers (56,53% versus 52,24% voor vzw's);
- 6) Een **lager deel van de toegevoegde waarde dat als resultaat (na belastingen) overblijft**: 3,06% versus 3,45% voor vzw's
- 7) Een **hogere rendabiliteit van het eigen vermogen** (10,22% vs 4,11% voor vzw's) door een dubbele hefboom:
 - 7.1) **hogere financiële hefboom** door een lager aandeel van het eigen vermogen: 27% vs 50,81%;
 - 7.2) **oudere infrastructuur met lagere boekwaarde** ten gevolge van hoger aandeel reeds afgeschreven: 59,93% vs 45,06% voor vzw's

C) Dagprijzen: hiervoor werd vastgesteld dat:

- 1) **Commerciële woonzorgcentra** kennen een **lagere dagprijs** (44,51 euro vs 45,36 euro voor vzw's), maar verschil is niet statistisch significant
- 2) Invloed op de subsidie hangt niet enkel af van de **hoogte** van de subsidie, maar ook van het **soort subsidie**. Een hoger aandeel van het door het **RIZIV-forfait gesubsidieerd** personeel gaat samen met lagere dagprijzen. Een hogere aandeel van **bovennorm gesubsidieerde personeel** gaat daarentegen samen met hogere dagprijzen;
- 3) Hoe **hogere de zorggraad**, des te **lager de dagprijs** als gevolg van de **relatief hogere dekking van de personeelskost**. Hogere zorgprofielen zijn dan ook rendabeler dan de lagere zorgprofielen;

- 4) De **provinciale verschillen** zijn wel **statistisch significant**. Vooral de provincie Antwerpen heeft een statistisch significant hogere dagprijs: 49,22 euro of 6,54 euro meer dan de goedkoopste provincie Limburg (42,67 euro). De hogere Antwerpse dagprijs kan deels verklaard worden door een lager en dus minder rendabel zorgprofiel (63,84% B&C versus 69,02% Vlaanderen) , lagere RVT-erkenningen (49,37% vs 51,83%) en een hoger aandeel van het bovennormpersoneel (21,07% versus 17,8% Vlaanderen);
- 5) **Jongere** infrastructuur leidt tot een iets **hogere dagprijs**: verschil tussen oudste en jongste infrastructuur bedraagt 0,91 euro, maar is niet statistisch significant;
- 6) **Hogere investeringssubsidies** leiden tot **lagere dagprijzen**, maar evenmin statistisch significant
- 7) **Grotere woonzorgcentra** kennen een **hogere dagprijs**: ingedeeld volgens klassen niet significant, wel in een lineair verband. Relatie schaalgrootte en dagprijs wordt mogelijks beïnvloed door de sterke vertegenwoordiging van commerciële woonzorgcentra in de klassen met de kleinste bewonersaantallen. Commerciële woonzorgcentra kennen slechts 58,19 bewoners versus 101,13 voor vzw's